

Список використаних джерел

1. Kivimaa, J., 2009. Applying a costs optimizing model for IT security. In H. Santos (Ed.), Proceedings of the 8th European Conference on Information Warfare and Security (pp. 142–153). Reading, UK: Academic Publishing Limited
2. Kivimaa, J., Ojamaa, A., Tyugu, E., 2009. Graded Security Expert System, Critical Information Infrastructure protection, Berlin: Springer
3. F.-Q. Lu, M. Huang, W.-K. Ching, X.-W. Wang, and X.-L. Sun, “Multi-swarm particle swarm optimization based risk management model for virtual enterprise,” in Proceedings of the 1st ACM/SIGEVO Summit on Genetic and Evolutionary Computation (GEC '09), pp. 387–392, Shanghai, China, June 2009
4. Тимашова Л.А. Задачи мониторинга и управления бизнес-процессами виртуального предприятия / Тимашова Л.А., Тур Л.П., Музалева В.А., Лещенко В.А., Яненко Л.А. // Матеріали XVI Міжнародної конф. з автоматичного управління „Автоматика 2007”, (Севастополь, 10–14 вересня 2007 р.). Ч. 2. – Севастополь: СНУЯС та П, 2007. – С. 63–64.
5. Чернышев Ю.О., Сергеев А.С., Дубров Е.О. Применение биоинспирированных алгоритмов оптимизации для реализации криптоанализа классических и асимметричных криптосистем // Информатика: проблемы, методология, технологии: материалы XIV Международной научно-методической конференции /ВГУ. – Воронеж: Издательский дом ВГУ, 2014, с. 206-210.

УДК 330.46+332.14+336.02

С.М. Руденко

**ОСНОВНІ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ФІНАНСОВИЙ
СТАН РЕГІОНІВ ТА ЙОГО АНАЛІЗУ В ЄДИНОМУ
ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ**

Представлено основні концептуальні засади формування інформації про фінансовий стан регіонів та його аналізу в єдиному інформаційному просторі.

Ключові слова: фінансовий стан регіонів,
інформація про фінансовий стан регіонів.

Представлены основные концептуальные основы формирования информации о финансовом состоянии регионов и ее анализе в едином информационном пространстве.

Ключевые слова: финансовое состояние регионов,
информация о финансовом состоянии регионов.

In this paper it is presented the basic conceptual principles of forming information about the finances of the regions and its analysis in a single information space.

Keywords: financial conditions of the regions,
information about financial situation of the regions.

Актуальність.

Інформація про фінансовий стан регіонів (ФСР) та їх місцевостей є однією із найбільш запитаних видів інформації для різних сфер державного та регіонального управління, а також для широкого кола економічних суб'єктів в інформаційному просторі регіонів та країни в цілому. Вона необхідна: *органам державного та регіонального управління* для розробки стратегічних напрямків державної та регіональної політики, механізмів і форм державного регулювання, зокрема бюджетного, державних, регіональних і місцевих програм і проєктів, формування та розподілу бюджетних повноважень, оптимізації територіальної та галузевої структури господарства, раціонального використання конкурентних переваг та розміщення нових виробництв, видів діяльності, галузей, удосконалення адміністративно-територіального устрою тощо; *суб'єктам господарювання* для прийняття рішень щодо ефективного використання конкурентних переваг і фінансового потенціалу території, вибору

території для відкриття бізнесу, розширення мережі та створення нових структурних підрозділів, об'єктів для інвестування тощо. Також інформація про ФСР та їх місцевостей може бути корисна населенню при виборі місця роботи, навчання, проживання та відпочинку.

Разом з тим інформація про ФСР в обмеженому вигляді представлена тільки в статистичному збірнику "Регіони України". Більш детальна інформація формується Державною службою статистики України та Міністерством фінансів України під спеціальні інформаційні запити і не є загальнодоступною. Це ускладнює, а деколи й унеможливує отримання багатогранної актуальної інформації про ФСР економічними суб'єктами та населенням. Разом з тим переважна більшість інформації про ФСР формується на основі офіційної фінансової звітності та не складає таємниці, тому повинна бути загальнодоступною громадськості.

Аналіз останніх досліджень.

У спеціальній літературі практично відсутні роботи, безпосередньо пов'язані з проблемами формування інформації про ФСР. Також відомо небагато робіт, безпосередньо присвячених аналізу ФСР. В Україні подібні роботи практично відсутні за виключенням роботи З.А.Мацук [1]. Серед зарубіжних науковців дану проблему безпосередньо досліджували І.О.Новосолова [2], О.В.Макашина [3], Н.І.Яшина, О.В.Емельянова, Н.М.Прончатова-Рубцова [4], А.О.Анікеєва, В.В.Щекохінн [5].

У науковій літературі регіональні фінанси найбільш часто розглядають з точки зору потенціалу, що є однією із найбільш важливих інтегральних якісних характеристик фінансового стану (ФС). Тому, проблеми аналізу фінансового потенціалу регіонів розглядаються суттєво

частіше ніж проблеми аналізу їх ФС, зокрема в роботах таких українських науковців, як М.А. Корокіз [6; 7], В.С. Кравців, І.З.Сторонянська [8], В.Г.Борнонос [9], І.І.Алексєєнко [10], І.І.Гринашук [11], К.В.Іоненко [12], І.С.Івахненко [13], А.О.Бойко, А.В.Височина [14] та інших, а також роботах зарубіжних науковці, таких як Голодова Ж.Г. [15], Вербиненко Е.А. [16], Іванова Т.Б., Прокопенко Р.А. [17], Доржиєва В.В., Лазарева Л.Д., Карпушев Б.В. [18], Перцухов В.И. [19], Кізеєв А.В. [20] та інші. Вони також є корисними для дослідження формування інформації про ФСР та його аналізу.

Також у спеціальній літературі представлені роботи, присвячені аналізу інших якісних характеристик ФСР, наприклад таких як фінансове забезпечення (наприклад, роботи О.Сукач [21], Ю.М.Барський [22], О.Бречко [23]), фінансова спроможність (І.М.Вахович, І.М.Камінська [24]), фінансова безпека (Н.С.Іванова [25], Н.В.Перко [26]), фінансова стійкість (Н.А.Єрмоліна [27]) та інших.

Невирішені проблеми.

Відсутність доступної актуальної багатогранної інформації про ФСР ускладнює прийняття рішень в різних сферах економічної діяльності та різних рівнях економіки, що знижує рівень їх ефективності і, як наслідок – результативність діяльності суб'єктів господарювання, державного й регіонального управління, місцевого самоврядування, що однозначно стримує економічний та соціальний розвиток регіонів.

Мета.

Метою даної статті є визначення основних концептуальних засад формування інформації про ФСР та його аналізу в єдиному інформаційному просторі.

Виклад основного матеріалу.

Регіональні фінанси є складним якісно неоднорідним явищем, тому здійснювати формування інформації про ФСР і його аналіз необхідно за окремими аспектами. Подібний підхід традиційно використовують при визначенні складових фінансового потенціалу. Наприклад, А.О.Бойко, А.В.Височина [14,с.17-23] при оцінці фінансового потенціалу регіонів розглядають його як єдність таких елементів: фінансового потенціалу суб'єктів господарювання; фінансового потенціалу домогосподарств; інвестиційного потенціалу; фіскального потенціалу (потенціалу сфери державних фінансів).

На нашу думку виділення таких елементів є недостатньо обґрунтованим, оскільки вони різноманітні за природою. Зокрема, суб'єкти господарювання та домогосподарства є суб'єктами фінансових відносин. Фіскальний потенціал відноситься до такого суб'єкта фінансових відносин як державні органи. Разом з тим за природою він є окремим змістовним аспектом фінансового потенціалу. Інвестиційний потенціал є аспектом не стільки фінансового, скільки, економічного потенціалу.

Подібний, до вищенаведеного, підхід представляють ОВ. Хістева та Т.О. Єгоркіна [28], які виділяють наступні елементи фінансового потенціалу регіону: фінансовий потенціал реального сектору економіки, бюджетний потенціал; інвестиційний потенціал; ощадний потенціал.

Борнос В.Г. і Карпенко І.В. [29], основними складовими фінансового потенціалу регіону визначають: бюджетний потенціал; фінансовий потенціал підприємств та організацій; кошти фінансово-кредитної системи; фінансові ресурси населення; зовнішні інвестиції. Даний підхід виявляє відсутність єдиної концепції до розуміння змісту фінансового потенціалу, його складові визначають і

як потенціал, і як кошти, і як фінансові ресурси, і як певне фінансове явище (зовнішні інвестиції).

ФСР визначають різні за змістом прояви регіональних фінансів, які мають георозподілений характер і формуються в результаті діяльності суб'єктів фінансових відносин на території регіонів. Тому, на нашу думку ФСР необхідно розглядати як закономірне поєднання двох основних проявів – функціонального та змістовного. Відповідно до першого ФСР є закономірним поєднанням ФС суб'єктів фінансових відносин (органів державного управління, місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання, фінансових інституцій, населення (домогосподарства)) (рис. 1), відповідно до другого – об'єктивно існуючих сутнісних аспектів і ознак регіональних фінансів.

Рис. 1. Фінансовий стан регіонів

У науковій літературі відсутні спеціальні дослідження, присвячені обґрунтуванню основних сутнісних проявів ФСР, як і ФС будь-яких інших суб'єктів фінансових відносин. Разом з тим без їх виділення не можна систематизовано представити інформацію та здійснити аналіз ФС.

На наш погляд ФСР проявляється шістьма сутнісними аспектами, які складають його зміст: майновий стан; ліквідність і платоспроможність; фінансова стійкість; ділова та ринкова активність; рух грошових коштів; фінансові результати. Вони взаємодіють між собою і утворюють три основні системні характеристики – фінансовий потенціал, фінансову безпеку та фінансову самодостатність (самостійність) регіонів. Незважаючи на достатньо широке поширення в науковій літературі робіт, у яких розкривається сутність даних категорій їх зміст залишаються дискусійними і потребують уточнення.

Традиційно майновий стан регіонів асоціюється з майновим станом регіональних і місцевих органів влади. Відповідно до системного розуміння ФСР майновий стан регіону визначаємо як стан майна та джерел його утворення всіх економічних агентів на території регіону.

Ліквідність регіонів розуміємо як здатність усіх економічних агентів на території регіону забезпечувати своєчасність, повноту та безперервність виконання усіх своїх грошових зобов'язань.

Ліквідність регіону визначає його платоспроможність. Це не тільки здатність, а й бажання всіх економічних агентів на його території забезпечувати своєчасність, повноту та безперервність виконання усіх своїх фінансових зобов'язань.

Фінансову стійкість регіону розуміємо як здатність усіх економічних агентів на його території та фінансової системи регіону в цілому зберігати при різних параметрах зовнішнього середовища свою структуру і функціональні особливості достатні для забезпечення діяльності та розширеного відтворення за рахунок власних джерел, а також пристосовуватися до умов існування, що

змінюються, повертатися до вихідного стану після припинення впливу, що вивів його з цього стану.

Ділова активність регіону – динамічність діяльності всіх економічних агентів на його території та фінансової системи регіону в цілому, швидкість обертання їх засобів.

Ринкова активність регіону – весь спектр зусиль усіх економічних агентів на його території та фінансової системи регіону в цілому спрямованих на просування на ринках продукції, праці, капіталу.

Рух грошових коштів регіону – це обсяги та якість грошових потоків усіх економічних агентів на його території, а також ефективність використання грошових коштів і їх еквівалентів.

Фінансовий результат регіону визначаємо як результат (підсумок) господарської діяльності усіх економічних агентів на його території, що є різницею між їх доходами і витратами за вирахуванням сум податків та зборів, за певний період, в цілому або за видами діяльності, що узагальнюється в реальному секторі економіки у вигляді прибутку або (збитку) суб'єктів реального сектору за звітний період, у державному секторі – дефіциту/профіциту в результаті діяльності суб'єкта державного сектору та бюджету.

Фінансовий потенціал регіону розуміємо як потенційні фінансові можливості усіх економічних агентів на його території, їх здатність генерувати, залучати й ефективно використовувати фінансові ресурси, а також оптимізувати фінансову систему для забезпечення господарської діяльності та розширеного її відтворення.

Фінансова безпека регіону – це здатність фінансової системи регіону та усіх її складових захищати свої фінансові інтереси, забезпечувати збалансованість, стійкість та захищеність від наявних і потенційних

внутрішніх та зовнішніх негативних факторів у сфері фінансів та фінансових взаємовідносин, а також здатність протистояти їм, попереджувати або нейтралізувати такий вплив та забезпечувати стабільне ефективне функціонування та розширене відтворення.

Фінансова самодостатність (самостійність) регіону – здатність усіх економічних агентів на його території та фінансової системи регіону в цілому за рахунок власних джерел здійснювати свою діяльність та забезпечувати її розширене відтворення.

Аспекти ФСР є загальними змістовними категоріями, що відображають певні змістовні сторони їх теоретичного представлення. Прямо або опосередковано вони виражаються через ознаки, які детально відображають уявлення про об'єкт. Загальний склад ознак ФСР представлено на рис. 2.

Відповідним чином виміряні ознаки складають дані про ФСР. Вони є первинною інформацією для його аналізу. Переважна більшість інформації про ФСР є статистичною. Статистичні дані мають форму показників – це кількісно виміряні або розраховані ознаки досліджуваного об'єкта. Вони є основним знаряддям пізнання суспільних об'єктів, явищ і процесів до яких відноситься регіональні фінанси.

Відповідно до обраного об'єкту представлення інформації про ФСР та його аналіз може бути: індивідуальним – представляється інформація та здійснюється аналіз ФС одного окремого регіону; порівняльним – представляється інформація та здійснюється аналіз ФС декількох регіонів у порівнянні. Формування інформації про ФСР розглядаємо як закономірну єдність: збору даних (визначення та вибір джерел даних, доступ до них, безпосередньо збір даних);

організації даних (систематизація, оновлення, збереження та накопичення даних); первинної обробки даних (приведення даних до виду, найбільш зручного для використання й отримання з них інформації, а також отримання первинної інформації, яка буде безпосередньо включена в подальший комплексний і системний аналіз).

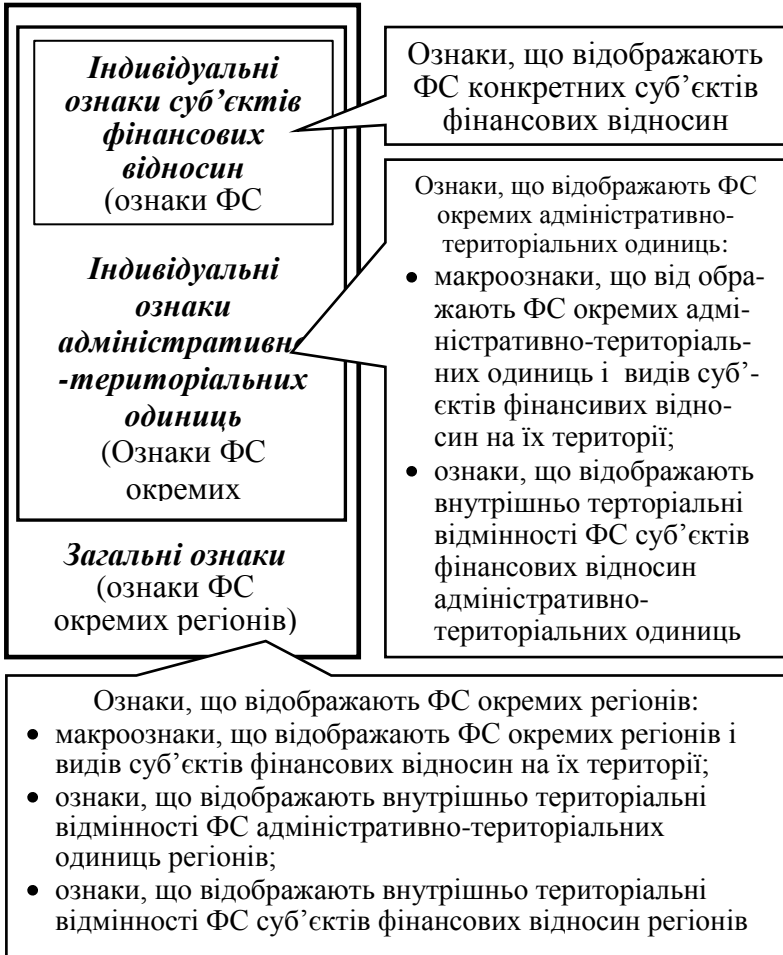

Рис. 2. Загальний склад ознак ФСР

Аналіз ФСР – це отримання багатограних, комплексних і системних знань про ФС регіональних об'єктів, окремі його явища та процеси у всій сукупності відношень і взаємозв'язків, факторів та тенденцій розвитку. Він є закономірним поєднанням функцій: оцінювальної (визначення ФС регіональних об'єктів, окремих його аспектів, явищ і процесів та їх відповідності цільовим параметрам і потенційним можливостям, виявлення тенденцій, локальних і закономірних змін та їх інтенсивності, впливу факторів на ці зміни); діагностичної (виявлення та ідентифікація різного роду відхилень ФС регіональних об'єктів, окремих його аспектів явищ і процесів від норм, диспропорцій, структурних деформацій, можливостей виникнення несприятливих і ризикових ситуацій, їх інтенсивності та динаміки, а також факторів, що на них впливають); пошукової (виявлення потенційних можливостей зміни та розвитку ФС регіональних об'єктів, окремих його аспектів, явищ і процесів, попередження та нейтралізація відхилень від норм, диспропорцій, структурних деформацій, несприятливих і ризикових ситуацій, виявлення кола регульованих факторів, шляхів і засобів їх реалізації; контролю за виконанням прийнятих управлінських рішень, ефективністю використання ресурсів та дотриманням соціальних норм і стандартів (дана функція виконується лише на рівні державного та регіонального управління).

Представлення інформації про ФСР та його аналіз завжди багатовимірні. Вони вимагають адекватного багатогранного комплексного та системного відображення всієї сукупності притаманних йому явищ і процесів, які перебувають у надзвичайно складних відношеннях та взаємозв'язках у формі системи показників.

Система показників ФСР – це цілісна сукупність логічно упорядкованих і взаємоузгоджених показників, що відображають основні аспекти регіональних фінансів. Найважливішою її особливістю змістовна єдність, пов'язана з властивостями регіональних фінансів.

Упорядкованість та узгодженість показників досягається шляхом гармонізації і координації визначень і класифікацій, на основі яких здійснюється їх обчислення та дозволяє використовувати їх у різних комбінаціях, а також обчислювати різні похідні коефіцієнти.

Явища і процеси ніколи не можуть бути пізнані і досліджені з абсолютною повнотою. Жоден показник, жодна їх система не може відобразити всі властивості регіональних фінансів і навіть їх частини з абсолютною точністю. Тому при здійсненні аналізу ФСР необхідно зважати на те, що системи показників не є абсолютно вичерпними, і є лише частковими підсистемами регіональних фінансів, що слугують рішенням конкретної пізнавальної або управлінської задачі. Також, при розробці показників завжди приходиться додатково спрощувати, схематизувати реальні явища і процеси, тому вони лише з допустимим ступенем наближення відображають об'єктивну реальність. Все це робить дуже важливою роботу з удосконалення системи показників у відповідності з розвитком регіональних фінансів і в результаті поглиблення процесу їх пізнання.

Процес розробки системи показників ФСР є складним взаємопов'язаним процесом теоретичного і емпіричного пізнання, в якому поняття економічної, фінансової та регіональної науки є визначальними, тому що лише після визначення сутності і особливостей регіональних фінансів як об'єкту дослідження, має сенс

представляти їх властивості через оформлені належним чином показники.

Отже, розробка системи показників ФСР повинна здійснюється у два етапи: теоретичному – визначаються загальні умови та принципи розробки системи показників, зміст і структура основних ознак регіональних фінансів, спосіб розрахунку показників і їх теоретичний перелік; практичному – здійснюється безпосередня розробка системи показників. При цьому необхідно дотримуватися сучасних умов і принципів формування статистичної інформації та враховувати особливості даного типу статистичної інформації.

Зміст показників ФСР, спосіб їх розрахунку визначається предметною сферою і є продуктом фінансової та регіональної науки. Формування методики обліку, визначення кількісної сторони показників визначається статистичною наукою.

При побудові системи показників ФСР необхідно враховувати, що регіональні фінанси – це відкрита система. Суб'єкти фінансових відносин здійснюють свої операції не тільки на території свого регіону, але і в інших регіонах. Міжрегіональні потоки товарів і послуг та фінансових ресурсів можуть бути дуже інтенсивними, а статистична інформація про ці процеси обмежена. Все це відобразиться на ступені збалансованості регіональних фінансових показників.

Для забезпечення комплексності та повноти опису доступних для вивчення явищ і процесів ФСР, система повинна включати показники, що характеризують усі сфери (підсистеми (аспекти)) та ознаки регіональних фінансів, що забезпечується єдністю методології обчислення показників на всіх рівнях (суб'єктів господарювання, галузей, секторів і регіонів).

На практиці не може бути розроблено однієї єдиної системи показників ФСР, що відповідатиме всім задачам дослідження. Система показників повинна бути проблемно-орієнтованою, тобто передбачати можливість формування із універсальної системи показників спеціальної відповідно до поставлених цілей, виявлених інформаційних потреб і задач користувачів.

При розробці системи показників ФСР необхідно дотримуватися сучасних принципів формування статистичної інформації, умов побудови фінансових показників, в тому числі пов'язаних із вимогами міжнародної системи обліку і статистики та ринкової економіки до побудови фінансових показників.

При розробці системи показників необхідно виходити з принципу основної ланки, тобто слід відштовхуватися від найважливішого, основного показника навколо якого групувати всі інші показники.

Регіональні фінанси є системним явищем, тому при формуванні системи показників ФСР необхідно використовувати принципи системного підходу, що використовують для побудови системи показників у регіональній статистиці. Основними з них є принципи цілісності, сумісності елементів, структурності, функціонально-структурної будови цілого, ієрархічності, взаємозв'язку елементів, розвитку, ітеративності, імовірнісних оцінок, варіантності.

Система показників ФСР має ряд специфічних особливостей та пов'язаних із ними проблем, які визначають умови формування відповідної системи показників, вибір підходів і методів їх аналізу.

Одні з них об'єктивні, не залежні від рівня розвитку статистики, кваліфікації і прагнень дослідника. Це, насамперед: різноякісність статистичної інформації;

багаторівневість та ієрархічність показників; залежність статистичної інформації від змін в адміністративно-територіальному поділі; обмеженість та опосередкованість статистичної інформації; необхідність нейтралізації впливу ряду факторів формування абсолютних фінансових показників при дослідженні їх динаміки.

Інші особливості є суб'єктивними. Вони пов'язані зі специфікою й недоліками організації державної статистики й інформації. Найбільш суттєвою з них є відсутність в Україні цілісної системи організації географічної, регіональної статистичної інформації, особливо про населені пункти, та її розосередженість. Це призводить до обмеженості і навіть неможливості врахування багатьох ознак регіональних фінансів, а також нівелювання особливостей різних за величиною та функціональним призначенням поселень, позбавляє можливості виділення реальних міжрегіональних та внутрішньо регіональних відмінностей у ФСР.

Загальною формою організації даних, процесів їх обробки, отримання та представлення результатів є матричний (табличний) метод. При цьому система показників набуває чітко структурованої форми у вигляді взаємопов'язаних матриць (таблиць) комплексу моделей показників ФСР.

Основою формування системи показників ФСР є збір даних із рідних джерел, основними з яких є Державна служба статистики та Міністерство фінансів України.

Більшість даних про ФСР є кількісними, тобто виражають ознаки у відповідних абсолютних вимірниках і мають форму абсолютних показників. Вони складають первинні дані, на основі яких розраховуються відносні показники. Для аналізу ФСР використовують більшість типів відносних показників. У ході їх розрахунку

необхідно дотримуватись всіх, визначених статистичною наукою вимог. Складність, багатогранність регіональних фінансів зумовлює необхідність використання великої кількості відносних показників при відносно невеликій кількості абсолютних.

При створенні системи інформації про ФСР необхідно враховувати її призначення, рівень відкритості та доступності, а також рівень її деталізації. Останній залежить не стільки від споживача інформації, скільки від задачі, для вирішення якої він її використовує.

У загальному вигляді система інформації про ФСР повинна передбачати можливість у кожному конкретному випадку залежно від споживачів інформації, із універсальної системи показників формувати спеціальну систему показників, що відповідає цілям аналізу.

Складність ФСР, різноякісність його аспектів, явищ і процесів, зумовлює необхідність реалізації в процесі формування інформації про нього та його аналізу багатьох підходів. Основними підходами визначаємо науковий, системний, комплексний і ситуаційний.

Дані підходи є загальними. Вони включають ідеологічні підходи, що визначають загальні умови формування інформації про ФСР і його аналізу та методологічні, що визначають загальну методологію його здійснення. Основними ідеологічними підходами повинні бути суспільний та екологічний підходи, методологічними – територіальний підхід, підходи, що впливають із основних проявів регіональних фінансів (структурний, функціональний, функціонально-структурний, генетичний, відтворювальний), підходи, що визначають загальні методологічні засади формування інформації про ФСР та його аналізу (дискрептивний, дедуктивно-індуктивний,

нормативний (індикативний) підхід, рейтинговий, прогнозний, програмний).

Висновки.

Регіональні фінанси є складним якісно неоднорідним явищем, тому здійснювати формування інформації про ФСР і його аналіз необхідно за окремими аспектами. Основними з них є: майновий стан; ліквідність і платоспроможність; фінансова стійкість; ділова та ринкова активність; рух грошових коштів; фінансові результати. Вони взаємодіють між собою і утворюють три основні системні характеристики – фінансовий потенціал, фінансову безпеку та фінансову самодостатність (самостійність) регіонів. Саме це визначає структуру інформації про ФРС та його аналізу.

Формування інформації про ФСР розглядаємо як закономірну єдність збору даних та їх первинної обробки. Аналіз ФСР – це отримання багатограних, комплексних і системних знань про ФСР, окремі його явища та процеси у всій сукупності відношень і взаємозв'язків, факторів та тенденцій розвитку. Він передбачає здійснення оцінки, діагностики та пошуку.

Зважаючи на високу різноманітність задач, які вирішуються за допомогою інформації про ФСР на практиці не може бути розроблено єдиної системи показників, що відповідатиме всім потребам користувачів. Необхідно передбачати можливість формування із універсальної системи показників спеціальних проблемно-орієнтованих на вирішення конкретних задач.

При розробці системи показників ФСР необхідно: дотримуватися сучасних принципів формування статистичної інформації, умов побудови фінансових показників, в тому числі пов'язаних із вимогами міжнародної системи обліку і статистики та ринкової

економіки до побудови фінансових показників; виходити з принципу основної ланки; використовувати принципи системного підходу.

Складність ФСР, різноякісність його аспектів, явищ і процесів, зумовлює необхідність реалізації в процесі формування інформації про нього та його аналізу багатьох підходів та методів.

Список використаних джерел

1. Мацук З.А. Оцінка фінансового стану івано-франківського регіону в процесі бюджетного регулювання // Вісник соціально-економічних досліджень. - 2013. - Вип. 1. - С. 256-263.
2. Новосёлова И.А. Оценка финансового состояния регионов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/otsenka-finansovogo-sostoyaniya-regionov>.
3. Макашина О.В. Механизм определения финансового состояния территории [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://auditfin.com/fin/2010/3/01_02/01_02%20.pdf.
4. Яшина Н.И., Емельянова О.В., Прончатова-Рубцова Н.Н. Оценка финансового состояния субъектов РФ для определения перспектив развития инновационной деятельности в регионах [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/otsenka-finansovogo-sostoyaniya-subektov-rf-dlya-opredeleniya-perspektiv-razvitiya-innovatsionnoy-deyatelnosti>.
5. Аникеева А.А., Щекочихин В.В. Факторный подход к характеристике финансового состояния макрорегиона Методика определения [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/faktornyy-podhod-k-harakteristike-finansovogo-sostoyaniya-makroregiona-metodika-opredeleniya>.
6. Концептуальні засади формування і оцінки фінансового потенціалу регіону: наукова доповідь / Козоріз М. А. та ін.; за ред. д-ра екон. наук, проф. М. А. Козоріз. - Львів: Ін-т регіон. дослідж. 2011. - 99 с.
7. Фінансовий потенціал регіону: механізми формування та використання: монографія / М. Козоріз та ін. ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. М. А. Козоріз. - Львів: Ін-т регіон. дослідж. 2012. - 307 с.
8. Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку : монографія у 8 томах / наук. ред. В. С. Кравців. – Львів, 2013. –

Том 6. Фінансовий потенціал / відп. ред. І. З. Сторонянська. – 300 с.

9. Боронос В.Г. Основні характеристики фінансового потенціалу території // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Сер. : Економіка і менеджмент . - 2012. - № 2. - С. 76-83.
10. Алексеев І. І. Аналіз та оцінка фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці // Розвиток фінансових відносин в Україні : монографія; за ред. д-ра екон. наук, проф. Р. Ф. Пустовіт, канд. екон. наук, доц. Л. С. Мартюшевої. — К. : УБС НБУ, 2012. — С. 77–107.
11. Гринашук І.І. Фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці: сутність, проблеми розвитку та оцінювання // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2009. – № 26. – С. 66–72.
12. Іоненко К.В. Формування та оцінка фінансового потенціалу регіону: Автореф. Дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.08 / Держ. установа «Ін-т економіки та прогнозування НАН України». – К.: 2007. – 24 с.
13. Івахненко І.С. Оцінка рівня розвитку фінансового потенціалу регіону [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tpe.econom.univ.kiev.ua/data/2009_19/zb19_29.pdf.
14. Бойко А.О., Височина А.В. Науково-методичний підхід до оцінки фінансового потенціалу регіонів України // Вісник Української Академії банківської справи . - 2013. - № 1. - С. 17-23.
15. Голодова Ж.Г. Финансовый потенциал и экономический рост региона. Воронеж: ИПК «Институт ИТОУР», 2010. – 327 с.
16. Вербиненко Е.А. Финансовый потенциал региона: сущность и подходы к оценке // Вестник Кольского научного центра РАН. - 2011. -№4. –С.64-66.
17. Иванова Т.Б., Прокопенко Р.А. Методические подходы к оценке регионального финансового потенциала // Фундаментальные исследования. Российский университет дружбы народов. – 2008. – № 1 – С. 155-157.
18. Доржиева В.В., Лазарева Л.Д., Карпушев Б.В. Некоторые подходы к оценке регионального финансового потенциала [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/nekotorye-podhody-k-otsenke-regionalnogo-finansovogo-potentsiala>.
19. Перцухов В.И. Методология оценки и прогнозирования уровня финансового потенциала и уровня финансового риска

Збірник наукових праць

- территориальных образований [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/metodologiya-otsenki-i-prognozirovaniya-urovnya-finansovogo-potentsiala-i-urovnya-finansovogo-riska-territorialnyh-obrazovaniy-1>.
20. Кизеев А.В. Финансовый потенциал как критерий оценки финансовой самостоятельности региона // Экономические исследования. -2011. - №5. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/finansovyy-potentsial-kak-kriteriy-otsenki-finansovoy-samostoyatelnosti-regiona>.
  21. Сукач О. Методика визначення фінансової забезпеченості регіону // Формування ринкової економіки в Україні. - 2009. - Вип.19. - С. 449-453.
  22. Барський Ю.М. Методичні підходи до аналізу фінансового забезпечення регіонів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/20111019/2_bariskij.php.
  23. Бречко О. Методичні підходи до вдосконалення аналізу фінансового забезпечення регіонального управління // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України : зб. наук. праць каф. управління трудовими ресурсами і розміщення продуктивних сил Терноп. акад. нар. госп-ва. – Тернопіль : Економічна думка, 2002. – Вип. 6. – С. 73-77.
  24. Вахович, І.М. Камінська І.М. Фінансова спроможність регіону: діагностика та механізми забезпечення: монографія / Луцький національний технічний ун-т. - Луцьк : Надстир'я, 2009. - 400 с.
  25. Іванова Н.С. Групування регіонів України за показниками фінансової безпеки методами багатовимірної класифікації // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2816>.
  26. Перко Н.В. Методические подходы к оценке финансово-бюджетной безопасности муниципальных образований [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/metodicheskie-podhody-k-otsenke-finansovo-byudzhethnoy-bezopasnosti-munitsipalnyh-obrazov>.
  27. Ермолина Н.А. Возможности совершенствования методов оценки финансовой устойчивости аграрных территорий [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/vozmozhnosti-sovshenstvovaniya-metodov-otsenki-finansovoy-ustoychivosti-agrarnyh-territor>.

28. Хістева О.В., Єгоркіна Т.О. Фінансовий потенціал як основа фінансової самодостатності економічної системи // Економіка будівництва і міського господарства . - 2013. – Т. 9, № 1. - С. 5-13.
29. Боронос В.Г., Карпенко І.В. Аналіз економічного змісту фінансового потенціалу регіону [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/22495/1/АНАЛІЗ%20ЕКОНОМІЧНОГО%20МІСТУ%20ФІНАНСОВОГО%20ПОТЕНЦІАЛУ%20РЕГ.pdf>.

УДК 330.46:338.431.84

Л.І. Соболевська

СЦЕНАРНІ ВАРІАНТИ РІШЕНЬ УПРАВЛІННЯ СТІЙКИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА

Запропоновано підхід до розробки та аналізу сценарних варіантів рішень управління стійким розвитком підприємств галузі рослинництва.

Вибір оптимальної стратегії розвитку підприємств здійснюється на основі побудови експертної системи, в основі якої лежить модель предметної області у вигляді байєсовські мережі довіри БМД.

Ключові слова: *аграрний сектор, рослинництво, сценарні варіанти рішень, експертні системи, стратегії розвитку, байєсовські мережі*

Предложен подход к разработке и анализу сценарных вариантов решений управления устойчивым развитием предприятий отрасли растениеводства.